



Кафедра теорії музики

СИЛАБУС

з дисципліни «Сольфеджіо»

Освітній рівень	Перший (бакалаврський)	Курс	I
Ступінь освіти	Бакалавр	Семестр	1,2
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	ECTS	4
Спеціальність	025 Музичне мистецтво	Аудиторних годин	64
Освітньо-професійна програма	Сольне інструментальне та вокальне виконавство	Лекції	-
		Семінари	-
		Практичні	64
		Індивідуальні	-
		Самостійна робота	56
Статус	Обов'язкова	Семестровий контроль	Іспит–1, 2 с.

Інформація про викладача

ПІБ, посада	Александрова Оксана Олександрівна
Профіль викладача	http://num.kharkiv.ua/structure/faculties/performing-musicology/theory-of-music
E-mail	aleksoks71@gmail.com
ПІБ, посада	Борисенко Марія Юріївна, кандидат мистецтвознавства, доцент
Профіль викладача	ID ORCID 0000-0002-5690-3917 https://scholar.google.ru/citations?hl=ru&user=-nMcfR0AAAAJ
E-mail	dbor@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни.

Силабус навчальної дисципліни складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів. Силабус визначає обсяг знань здобувачів, алгоритм вивчення дисципліни, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів.

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння та розвиток слухових практичних навичок, які необхідні для діяльності майбутнього спеціаліста як соліста, артиста хору, викладача музичних шкіл, коледжів, ЗВО.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- звукоряди мажорних та мінорних ладів, народні та штучні лади, тризвуки, септакорди, нонакорди та їхні обернення;
- альтеровані акорди, з розв'язаннями, терцієвої та нетерцієвої структури, доданими тонами;
- модуляції різних видів;
- жанрово-стильові, структурно-композиційні особливості музичних творів, що аналізуються.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **уміти**:

- записати диктант: усний та письмовий, в традиційних ключах та ключах «До», двоголосний, триголосний, гармонічний чи поліфонічний, ритмічний, різний за структурою, тембровий, інструктивний чи з художніх зразків композиторської творчості;
- інтонувати різноманітні вправи, як одноголосні, так і багатоголосні – інтервали, акорди, гармонічні послідовності, секвенції, модуляції, енгармонічні тонові зміни тощо;
- співати з листа із попереднім аналізом інтонаційного змісту, структури, жанру, стилю, транспонувати, виконувати напам'ять фрагменти із збірок сольфеджіо, а також уривки з музичних творів.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **загальних компетентностей**:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **спеціальних (фахових) компетентностей**:

СК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

СК10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **програмних результатів навчання:**

ПРН4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

ПРН8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом.

ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Перелік тем.

Тема 1. Натуральні діатонічні лади європейської традиції. Особливості будови мелодичної горизонталі та гармонічної вертикалі.

Тема 2. Архаїчні діатонічні ладоутворення в музиці різних національних культур. Ладова перемінність.

Тема 3. Антифон, бурдон, гетерофонія, змішані форми народного багатоголосся. Характерні мелодико-гармонічні послідовності в діатонічних ладах.

Тема 4. Мелодика, інтерваліка та акордика діатонічних ладів.

Тема 5. Ладоутворення в східних музичних культурах.

Тема 6. Змішана діатоніко-хроматична система. Хроматика та енгармонізм.

Тема 7. Альтераційна хроматика. Хроматичні інтервали.

Тема 8. Альтерація акордів домінантової групи.

Тема 9. Альтерація акордів субдомінантової групи.

Тема 10. Модуляційна хроматика.

Тема 11. Модуляції та відхилення в музиці різних стилів.

Тема 12. Енгармонічні модуляції через зменшений септакорд.

Тема 13. Енгармонічні модуляції через доміантовий септакорд.

Тема 14. Модуляції через збільшений тризвук.

Тема 15. Модуляції через малий із зменшеним септакорд.

Тема 16. Різні аспекти розвитку музичного слуху: монодія, поліфонія, гармонія в історичній еволюції. Музична форма, ритм, фактура, тембр.

Тема 17. Натурально-ладові звороти в європейських вокальних та інструментальних жанрах: від XV до XXI століть. Модалізми.

Тема 18. Старовинна модальність в музиці Середньовіччя та Відродження.

Тема 19. Вокальна поліфонія XV–XVI століть.

Тема 20. Естетичні та стилістичні особливості музики епохи бароко (Й. С. Бах, Г. Ф. Гендель).

Тема 21. Музична стилістика епохи класицизму.

Тема 22. Музичні прийоми та принципи музики епохи романтизму.

Тема 23. Синтетичні стилістичні утворення в музиці XX–XXI століть.

Тема 24. Твори композиторів-нововіденців як школа виховання музичного слуху: від тональності до атональності.

Тема 25. Атональне одноголосся.

Тема 26. Хроматика та енгармоніка в атональному багатоголоссі.

Тема 27. Музичний джаз. Мелодико-гармонічні, ритмічні засади, типи формотворення, жанрово-стильові виміри.

Форми та технології навчання.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти відвідують практичні заняття та проводять самостійну роботу. У процесі самостійної роботи здобувачі поглиблено вивчають матеріал навчальної дисципліни, виконують запропоновані завдання.

Навчальні ресурси.

Навчання проводиться за допомогою *Viber, Messenger, Zoom, Google Meet, e-mail* тощо.

Система оцінювання.

<u>Кількість балів</u>	<u>Національна шкала</u>	<u>ECTS шкала</u>
90–100	<u>Відмінно</u>	A
82–89	<u>Добре</u>	B
75–81	<u>Добре</u>	C
64–74	<u>Задовільно</u>	D
60–63	<u>Задовільно</u>	E
35–59	<u>Незадовільно</u>	FX
1–34	<u>Незадовільно</u>	F

Критерії оцінювання знань студентів.

90–100–A– відмінно	Засвоєння програми курсу в повному обсязі на високому належному якісному рівні.
---------------------------	---------------------------------------------------------------------------------

82–89–В– добре	Засвоєння програми курсу в повному обсязі на належному якісному рівні, із деякими зменшеним показником якості опанування дисципліни в окремих питаннях.
75–81–С– добре	Засвоєння програми курсу в повному обсязі на середньому рівні, із зменшеним показником якості опанування дисципліни в окремих питаннях.
64–74–D– задовільно	Програма курсу засвоєна на посередньому рівні, із наявністю певних недоліків.
60–63–Е– задовільно	Програма курсу засвоєна на посередньому, поверхневому рівні, із значними пробілами.
35–59–FX– незадовільно	Програма курсу засвоєна фрагментарно, поверхневий рівень ознайомленості зі складовими програми, знання та вміння є недостатніми для опанування матеріалу курсу.
0–34–F– незадовільно (з обов’язковим повторним вивченням дисципліни)	Програма курсу не засвоєна, немає належного орієнтування та обізнаності в матеріалі курсу.

Інклюзивне навчання.

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта.

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь здобувачів вищої освіти у культурно-мистецьких заходах за профілем спеціалізації, участь у міжнародних і вітчизняних наукових конференціях, конкурсах тощо.

Політика навчальної дисципліни.

Викладання дисципліни відповідає вимогам Положення Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського «Про академічну доброчесність» <http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat1%8C.pdf> та «Кодексу академічної доброчесності Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського» <http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat/%96.pdf>

Рекомендовані джерела.

1. Афоніна О.С. Сольфеджіо : навчальний посібник для студ. вищих навч. Закладів / Афоніна О.С., Баранова В.О. Вінниця : Нова Книга, 2013. 224 с.

2. Афоніна О.С., Баранова В.О. Сольфеджіо на основі джазової та естрадної музики. Вінниця : Нова Книга, 2013.
3. Бах Й.С. Інвенції для фортепіано. К., 1984. 87 с.
4. Беліченко Н. Завдання з сольфеджіо та гармонії : Слуховий та гармонічний аналіз. Ладові диктанти. Мелодії для гармонізації. Вправи на фортепіано. – Харків, 2016.
5. Борисенко М.Ю. Гетерофонні принципи ранніх форм багатоголосся в усній та письмовій музичних традиціях : Методичний посібник з курсу «Поліфонія» для студентів вищих навч. муз. закладів / Харк. нац. ун-т мистецтв імені І.П. Котляревського. – Х. : «С. А. М.» ХНУМ, 2015. – 56 с.
6. Борисенко М.Ю. Сольфеджіо на матеріалі творів композиторів Нововіденської школи. Навчальна програма спецкурсу для студентів виконавсько-музикознавчого факультету вищих навчальних закладів культури і мистецтв III – IV рівнів акредитації зі спеціальності 6.020205 «Музичне мистецтво» / Харк. нац. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. – Х. : «С. А. М.», 2015. – 28 с.
7. Борисенко М. Ю. Сучасні трансмісії музичного слуху в системі профільної освіти: уроки історії / М.Ю. Борисенко // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: Збірник наукових статей ХДУМ ім. І.П. Котляревського / ред.-упор. Л.В. Русакова. – Харків. : «С.А.М.», 2010. – Вип. 30. – С. 380-393.
8. Веберн А. П'ять пісень на вірші Стефана Георге, тв. 3 : Для голосу і фортепіано [Електронний ресурс] / А. Веберн. – Режим доступу : <http://notes.tarakanov.net/voksolo.htm>.
9. Веберн А. П'ять п'єс, тв. 10 : Для оркестру / А. Веберн. – Ч. V // Твори для оркестру [Партитура] / Ред. та упор. Я.Р. Верещагіна. – К. : Муз. Україна, 1983. – С. 110-114.
10. Веберн А. П'ять п'єс, тв. 5 : Для струнного оркестру / А. Веберн. – Ч. III // Твори для оркестру [Партитура] / Ред. та упор. Я.Р. Верещагіна. – К. : Муз. Україна, 1983. – С. 67-68.
11. Виноградов Г. Посібник з курсу сольфеджіо. Інтонанційні труднощі. К., 1977. 127 с.
12. Виноградов Г.С. Хрестоматія зі слухового гармонічного аналізу. К., 1992. 69 с.
1. Євпак Є. Хорові розспівки. Навчальний посібник. К., 1978. 51 с.
13. Калашник П., Булгаков Л. Музичні диктанти. Мелодії для гармонізації.- Київ.-1982.
14. Кравцов Т.С., Турнеєв С.П. Збірник музичних диктантів : навчально-методичний посібник / Харк. Нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського ; ред.-упор. М.Ю.Борисенко. – Харків : «Естет Принт», 2020. – 52 с.
15. Леонтович М. Хорові твори. К., 1961. 234 с.
16. Мілка Є., Шевченко М. Гармонічне сольфеджіо.- К.,1978.
17. Павлишин Стефанія. Музика двадцятого століття: Навчальний посібник / С. Павлишин. – Львів : БаК, 2005. – 232 с.
18. Павлюченко С. Навчальний посібник. Етюди для співу. К., 1974. 85 с.
19. Серебряний М. О. Сольфеджіо: на ритмоінтонаційній основі сучасної естрадної музики. - Київ : Музична Україна, 1987. - 128 с.
20. Столова Є. Музичний диктант. Посібник з курсу сольфеджіо. К., 1970. 138 с.

21. Тиц М. Про сучасні проблеми теорії музики. Збірник статей. К., 1976. 160 с.
22. Турнеєв С.П. Музичний диктант / Методичний посібник з навчального курсу «Сольфеджіо» / Харків : Водний спектр Джі-Ем-Пі, 2017. – 64 с.
23. Ценова В. Час ритму, або ритм часу: про Новітню музику ХХ століття / В. Ценова // Ізраїль ХХІ. – Режим доступу : <http://www.21israel-music.com/Rhythm.htm>.
24. Цицалюк Т. Поліфонія в прикладах: Хрестоматія. – Київ, 1989.
25. Чеботарян Г. Хрестоматія з поліфонії. – Єреван, 1982.
26. Шенберг А. Другий струнний квартет, тв. 10: Для чотирьох струнних інструментів та сопрано [Партитура][Електронний ресурс] / А. Шенберг.–Режим доступу: <https://musopen.org/ru/sheetmusic/10874/arnold-schoenberg/string-quartet-no2-op10/>. – I ч.: цифри 120-130, 190, тт. 7-11, 200-220; III ч.: тт. 14-17.
27. Шенберг А. Friede auf Erden: Для мішаного хору, оп. 13, сл. К. Майера / А. Шенберг // Співає Київський камерний хор ім. Б. М. Лятошинського. – К.: Муз. Україна, 1989. – Вип. 2. – С. 100-119.
28. Berg Alban. Nichts ist gekommen, op. 4 № 4 [Електронний ресурс] / A. Berg // 5 Orchesterliedernach Ansichts Kartentextevon Peter Altenberg : Klavierauszug. – UE : Universal-Edition, o.h. – S. 8-9. – Режим доступу : <http://notes.tarakanov.net/voksolo.htm>.
29. Berg Alban. Über die Grenzen des All, op. 4 № 3 [Електронний ресурс] / A. Berg // 5 Orchesterliedernach Ansichts Kartentextevon Peter Altenberg : Klavierauszug. – UE: Universal-Edition, o.h. – S. 6-7. – Режим доступу: <http://notes.tarakanov.net/voksolo.htm>. Berg Alban. Wozzeck. Oper in 3 Akten (15 Szenen), op. 7 : Klavierauszug / A. Berg. – Wien – Leipzig : Universal-Edition A. G., o.h. – I акт, 1. Сцена (Hauptmann, Wozzeck). – Фрагменти: початок до цифри 50; цифри 115-130 – Quasi Gavotte; Арія Воццека – тт. 136-142; 3. Сцена (Marie) – тт. 372-387; III акт, 4. Сцена – цифри 285-305.
30. Edlund, L. Modus Novus. Studies in reading atonal melodies. – Stockholm: Nordiska Musikforlaget, 1964. – 111 p.
31. Edlund, L. Modus Vetus: Sight-Singing and Ear-Training in Major / Minor Tonality. – Stockholm: Wilhelm Hansen, 1974. – 220 p.
32. Webern A. Drei Liedernach Gedichten Hildegard Jone, op. 25 : Für Singstimme und Klavier [Електронний ресурс] / A. Webern. – Режим доступу : http://imslp.org/wiki/3_Lieder_nach_Gedichten_von_Hildegard_Jone,_Op.25_%28Webern,_Anton%29
33. Веберн А. П'ять п'єс, тв. 10 : Для оркестру / А. Веберн. – Ч. V // Твори для оркестру [Партитура] / Ред. та упор. Я.Р. Верещагіна. – К. : Муз. Україна, 1983. – С. 110-114.
34. Веберн А. П'ять п'єс, тв. 5 : Для струнного оркестру / А. Веберн. – Ч. III // Твори для оркестру [Партитура] / Ред. та упор. Я.Р. Верещагіна. – К. : Муз. Україна, 1983. – С. 67-68.